

УДК 005.334

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЗГІДНО МЕТОДОЛОГІЇ COSO

Коюда Віра Олексіївна, кандидат економічних наук, професор кафедри менеджменту,
логістики та економіки

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця,

Харків, Україна

Анотація — розглянуті теоретично-практичні аспекти управління ризиками на підприємстві. Запропоновано системний підхід до управління ризиками та визначені для цього компоненти за методологією COSO ERM. Ризик-менеджмент підприємства ґрунтується на основі інтегрованої моделі, яка вміщує три взаємопов'язаних блоків. Це дозволить розробити власну адаптовану модель управління ризиками сучасним підприємством в ринкових умовах.

Ключові слова — адаптований процес, парадигма ризик-менеджменту, ризикова ситуація, система ризик-менеджменту,

Актуальність. Управління економічними ризиками суб'єктів господарювання визначено як систему цілеспрямованого впливу на всі види ризику підприємства, які в своїй сукупності дозволяють уникнути, зменшити або мінімізувати негативні наслідки суб'єктивно-об'єктивного характеру ринкового середовища. Враховуючи, що ефективність механізму управління економічними ризиками підприємств залежить від цих складових, необхідно застосовувати специфічні підходи у процесі їх функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретично-практичні аспекти управління ризиками на підприємстві досліджували такими фахівцями, вченими та практиками як В. Апопій, І. Балабанова, Г. Башнянин, О. Біла, І. Бланк, Г. Великоіваненко, Е. Величко, В. Вітлінський, Л. Донець, В. Загорський, А. Мазаракі, Н. Машина, Б. Мізюк, С. Наконечний, В. Точилін, О. Ястремська та ін. У роботах учених досліджуються окремі аспекти сутності економічних ризиків, їх

аналізу, ідентифікації та управління. Увага до проблеми ризиків з боку представників вітчизняної економічної теорії є недостатньою. Досить важко виділити фундаментальні економіко-теоретичні дослідження в межах теорії ризиків та її адаптації до умов сучасної української економіки. Як результат — сьогодні відчувається брак цілісної теорії ризиків, залишаються не дослідженими її окремі сторони та механізми застосування для вирішення проблем реального управління. Тому, реалізація ефективної політики формування механізму управління ризиками потребує подальших наукових досліджень і розробок. Актуальною сьогодні є розробка теоретичних пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення механізму управління ризиком для підприємств різних галузей національної економіки, широке практичне використання яких допоможе підвищити ефективність діяльності при вступі в ЄС [1].

Постановка завдання. Метою роботи є розгляд аспектів побудови системи ризик-менеджменту на підприємстві на основі системного підходу, що надасть змогу підприємству ефективно управляти процесами під час виникнення ризикових ситуацій і вчасно реагувати на ці зміни.

Викладення основного матеріалу. Для організації системи управління ризиками (СУР) Комітетом спонсорських організацій Комісії Тредвея була розроблена методологія «Управління ризиками організації. Інтегрована модель» (COSO ERM), яка стала своєрідним розвитком загального документа COSO [1, 2]. Даний документ рекомендовано використовувати як з метою вирішення завдань з внутрішнього контролю, так і для переходу до більш адаптованого процесу управління

ризиками. Відповідно до методології COSO СУР – це процес, який здійснюється радою директорів, менеджерами та іншими співробітниками, який починається при розробці стратегії і зачіпає всю виробничо-фінансову діяльність підприємства. Він спрямований на виявлення потенційних подій, які можуть впливати на організацію, і управління, що пов'язані з цими подіями ризиком, а також контроль за неперевищенням допустимого рівня ризику.

У рамках системного підходу до управління фінансовими ризиками, який лежить в основі COSO ERM (рис. 1), передбачається постійний аналіз ризиків на підприємстві [2] і виділяються визначальні компоненти процесу управління ризиками у діяльності суб'єкту господарювання [3].

Методологія, запропонована COSO, дозволяє не тільки своєчасно виявляти, аналізувати і оцінювати ризики, але і в процесі їх аналізу враховувати загальні цілі підприємства, а також проводити постійний моніторинг ризиків, що сприяє їх своєчасному виявленні та доопрацюванні контрольних заходів по вже виявлених ризикових ситуаціях. Як свідчить практика та досвід у багатьох підприємствах застосовується лише фрагментарна система управління ризиками [1].

Керівники більшості підприємств традиційно вважають ризик-менеджмент (Р-М) спеціалізованою та у якійсь мірі відокремленою діяльністю. Це заважає оперативності та своєчасності відслідковувати найбільш суттєві ризики і передавати інформацію про них всім зацікавленим відділам. Зарубіжні компанії успішно застосовують нову модель управління ризиками – Р-М в рамках всього підприємства або, так званий, комплексний Р-М (enterprise – wide risk management – EWRM). Особливість цієї моделі полягає в тому, що управління ризиками набуває всебічний характер і координується в рамках всієї організації. При цьому на підприємстві створюється особлива культура поведінки з ризиками.

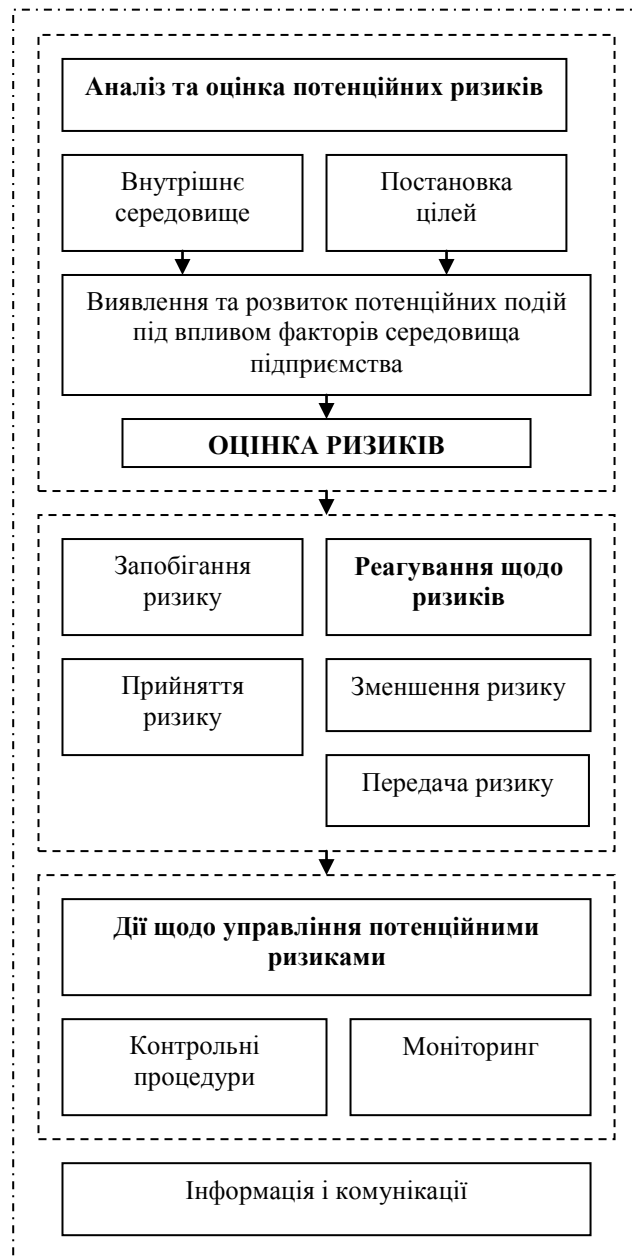

Рис. 1. Компоненти управління ризиками за методологією COSO ERM [на основі 3]

Використання вітчизняними підприємствами зарубіжного досвіду дозволить змінити підхід до Р-М і перейти від фрагментарної, епізодичної, обмеженої моделі до інтегрованої, безперервної й навіть розширеної. Авторами [4] наведено зіставлення методологічних підходів старої і нової моделей управління ризиками, основні відмінності яких представлені в табл. 1 [1,2].

Таблиця 1
Основні риси нової і старої парадигм
ризик-менеджменту

Стара парадигма	Нова парадигма
Сутність фрагментованого P-М: кожен відділ самостійно керує ризиками (відповідно до своїх функцій). Насамперед це стосується бухгалтерії, фінансового та ревізійного відділів. Епізодичний P-М: управління ризиками здійснюється тоді, коли менеджери вважають це за необхідне. Обмежений P-М: стосується насамперед страхування і фінансових ризиків	Інтегрований, об'єднаний P-М: управління ризиками координується вищим керівництвом; кожен співробітник підприємства розглядає P-М як частину своєї роботи. Безперервний P-М: процес управління ризиками є безперервним. Розширений P-М: розглядаються всі ризики та можливості їх організації

Для забезпечення ефективного управління економічними ризиками діяльності підприємства, розроблено універсальну модель, котра дасть змогу оптимізувати процес прийняття більш обґрунтованого управлінського рішення. Застосування моделі забезпечить своєчасне та превентивне попередження щодо виникнення ризикових ситуацій у діяльності підприємства, яка вміщують три основні взаємопов'язані наступні блоки [1]:

1. Проведення робіт по розробці можливих варіантів УР (1.1. Формулювання цілей та завдань; 1.2. Підбір груп експертів; 1.3. Збір та формування інформаційної бази; 1.4. Аналіз блоків інформації стосовно ризиків за пріоритетністю; 1.5. Розробка альтернативних варіантів УР; 1.6. Пропозиції обґрунтованих можливих варіантів УР);

2. Оцінка та аналіз ризиків виробничо-господарської діяльності суб'єкту господарювання. 2.1. Кількісний аналіз (2.1.1. розрахунок базового варіанту можливого прийняття УР; 2.1.2. відбір методів для оцінки рівня ризиків; 2.1.3. відбір варіантів УР; 2.1.4. оцінка рівня

ризиків; 2.1.5. прогноз розвитку системи); 2.2. Якісний аналіз (2.2.1 ідентифікація ризиків; 2.2.2. прогнозування впливу факторів ризику; 2.2.3. оцінка рівня ризику; 2.2.4. планування діяльності з урахуванням факторів ризику; 2.2.5. вплив прийнятих УР на діяльність партнерів суб'єкту господарювання);

3. Прийняття та реалізація УР ризикових ситуацій підприємства.

Запропонована модель є базою для практичного використання, що дасть змогу розробити на її основі для конкретного підприємства власну тобто адаптовану модель управління економічними ризиками виробничо-фінансової діяльності у конкурентному ринковому середовищі.

Список використаної літератури

1. Вербіцька І.І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур / І.І. Вербіцька // Сталий розвиток економіки. – 2013. - № 5 (22). – С. 282-291.
2. Кашуба В.М. Риск-менеджмент как система управления финансовыми рисками компании / В.М. Кашуба // ЭТАП: экономическая теория, анализ, практика». – 2012. – № 2. – С. 68-83.
3. Кутергина Г.В. Анализ эффективности систем управления финансовыми рисками коммерческой организации / Г.В. Кутергина, А.В. Модорский // Аудит и финансовый анализ. – 2010. – № 3. – С. 149-162.
4. Томас Л. Бартон. Риск-менеджмент. Практика ведущих компаний : пер с англ. / Томас Л. Бартон, Уильям Г. Шенкир, Пол Л. Уокер. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2008. – 208 с.

Автор

Коюда Віра Олексіївна, професор кафедри менеджменту, логістики та економіки Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця kouda.vera@gmail.com

Тези доповіді надійшли 09 січня 2019 року.

Опубліковано в авторській редакції.